

OBRES MANUSCRITES
EN CATALÀ
PROCEDENTS DE LA
BIBLIOTECA DEL PRI-
MER COMTE DE
GUIMERÀ

6

Per Josep M. Llobet i Portella

Introducció

El desig d'ampliar unes dades que tenia sobre l'adquisició d'una obra manuscrita que féu Gaspar Galceran de Castre-Pinós, primer comte de Guimerà, per mitjà d'un eclesiàstic cerverí, em portà a la Biblioteca Nacional de Madrid, on una exquisida atenció personal i un excel·lent servei material em permeté localitzar no solament el manuscrit objecte de la meua atenció sinó, també, altres obres que, igualment, havien pertanyut a la biblioteca de l'esmentat comte de Guimerà¹.

Gaspar Galceran de Castre-Pinós de So i d'Aragó, dit, també, Gaspar Galceran de Gurrea i d'Aragó², fou fill de Felip Galceran de Castre-Pinós i d'Anna d'Aragó-Gurreea. Nasqué cap a l'any 1560, morí el 1638. L'any 1599, amb la creació del comtat de Guimerà, es convertí en el primer noble d'aquest nom. Va ser, a més, vescomte d'Évol i senyor de la Roca, el Quer Foradat, Ansovell, Fréscano, Vicién, Albero de los Moros i Fraella. Després de la seva mort, el comtat de Guimerà passà -no sense plets- als Ferrandis d'Híjar, parents seus, ja que, malgrat trobar-se casat amb Elisabet Agnès d'Erill, no deixà fills legítims.

Sanç Capdevila cregué que el primer comte de Guimerà fou un notable escriptor i li atribuï diverses obres³. Si bé és possible que aquesta afirmació fos una mica exagerada, sembla inqüestionable, almenys, que Gaspar Galceran de Castre-Pinós posseïa una important biblioteca, en la qual s'hi trobaven volums d'un interès elevat. Pel que fa a les obres manuscrites en català localitzades a la Biblioteca Nacional de Madrid com a procedents de la biblioteca esmentada, les descrivim a continuació.

Catàleg

1. COLONNE, Guido delle: *Històries troyanes*. Obra traduïda per Jaume Conesa.

147 folis (290x210). Lletre del segle XIV. Signatura: 1523.

En una de les pàgines, hi ha la nota següent: «Nos don Gaspar Galcerán de Castro y Pinós, conde de Guimerá, visconde de Évol y al Quer Foradat, por la gracia de Dios, hacemos fee y verdadera relación que este libro manuscrito en papel y catalán es traducción de la *Historia de los griegos y troyanos*, cuyos autores fueron Dittes y Dares, el qual fue del secretario Sescomes y vino a mi poder por medio del doctor Buena-ventura Alegre⁴, de Zervera de Urgel, al qual, por no tener cubierta, las tres primeras ojas se an rasgado, adonde constava del dominio de dicho libro y, porque se conservase, lo mandé poner en la forma que está aora y mandé hacer la presente relación, para que constase de la verdad, de mano agena y firmada de la mía. En Fréscano, a 19 de mayo 1621. El conde de Guimerá».

2. *Cròniques dels reis d'Aragó e comtes de Barchinona*.

65 folis (285x210). Lletre del segle XIV. Signatura: 1811.

En una de les pàgines de l'obra, hom pot llegir la nota següent: «Nos don Gaspar Galcerán de Castro y Pinós, conde de Guimerá, vizconde de Évol y al Quer Foradat, por la gracia de Dios, hacemos fe y verdadera relación que este libro manuscrito en pergamino, intitulado *Crónica de los reyes de Aragón y condes de Barcelona*, le hallamos entre las escrituras que se guardavan en Guimerá, el qual estava, como de presente está, enquadernado con cubiertas de becero, que por su antigüedad no se conocía de qué color fue, el qual, por que será fuerça, por estar mui desligada i desecha la enquadernación, haverlo de enquadernar de nuevo, que será imposible que conserve en él los signos que en las espaldas de las tablas d'él están puestos de Miguel Juan Carbonell, cuias addiciones de la margen d-este libro son de su mano y el signo también de Antonio Villadamor, el uno archivero del archivo de Barcelona i después cronista i el otro notario i también cro-

nista. Nos ha parecido hacer la presente relación para que, teniéndose d'ello noticia, se le dé crédito y estimación que merece escritura tan antigua y autoriçada, en fe de lo qual la mandé hacer de mano agena y firmada de la mía. En Fréscano, a catorce días del mes de maio 1621. El conde de Guimerá».

3. ERMENGAUT, Matfre: *Breviari d'amor*.

160 folis (400x280). Lletra del segle XV. Signatura: Res. 203.

Als folis anteriors al text, hi ha una certificació, feta l'any 1635, segons la qual el volum va ser proporcionat al comte per Roberto Niport, llibreter de Saragossa, i, a continuació, hom troba, imprès, l'escut del comte de Guimerà i la nota: «De la librería manuscrita de don Gaspar Galcerán de Gurrea y Aragón, conde de Guimerá, vizconde de Évol y al Quer Foradat».

4. *Genealogia dels comptes de Barcelona y reis de Aragó treta de altre libre antic del archiu de Ripoll.*

Escrita a continuació de l'obra: *Genealogia comitum Barcinone ab antiquissimis libris monasterii Rivipulli abstracta per admodum reverendum dominum Iacobum Raymundum Vila mense maio anno Domini MDC.*

182+21 folis (201x150). Lletra del segle XVII. Signatura: 1609.

En pàgines diferents, hi ha les dues notes següents: «Imbólos al conde de Guimerá Diego de Monfar i Sors en el año 1636 i comprólo don Francisco Ximénez de Urrea el mismo año». «Del conde de Guimerá, mi señor. Comprólo después don Francisco Ximénez d'Urrea en 1 de setiembre del año MDCXXXVIII».

5. JOAN, Mestre: *Trotula*. A continuació, l'obra: *Especulum al foderi*.

32+2+20 folis (306x220). Lletra del segle XV. Signatura: 3356.

En un foli anterior al text, hi ha la nota següent: «Nos don Gaspar Galcerán de Castro y Pinós, conde de Guimerá, vizconde de Évol y al Quer Foradat, por la gracia de Dios, hacemos fe y verdadera relación que este libro manuscrito de letra antigua, con rúbricas coloradas de varias recetas, compuesto por maestro Juan, escrito en lenguaje elemosín, le hallamos entre los libros y escrituras que estavan en Guimerá y por la verdad, para que conste d'ella, mandamos hacer la presente relación y la firmamos de la nuestra. En Fréscano, a 15 de maio 1621. El conde de Guimerá».

6. *Lista dels concellers de la ciutat de Barcelona, començant des del any 1249 fins lo present any de 1625.* Relligada conjuntament amb una història de Daroca, obra en castellà copiada l'any 1629 per Andrés Celaya i dirigida al comte de Guimerà. Els dos textos van ser escrits per persones diferents.

23+43 folis (300x210). Lletra del segle XVII. Signatura: 7399.

En un foli anterior al primer text, hi ha els títols *Historia de Daroca* i *Conselleres de Barcelona*, l'escut imprès del comte de Guimerà -que porta com a lema la llegenda «Sequer et duro et dulce»- i la nota següent: «De la librería manuscrita del conde de Guimerá, mi señor».

7. *Memorias historiales de Cataluña*.

30 folis (130x110). Obra escrita l'any 1418. Signatura: 2639.

A la portada, hi ha la nota següent: «Dévense estimar porque ay en ellas algunas particularidades muy considerables para la historia de la restauración de Cataluña. No e podido saver su autor. Hecha en Çaragoça, a 1º de março 1629. Don Gaspar Galcerán de Gurrea i Aragón».

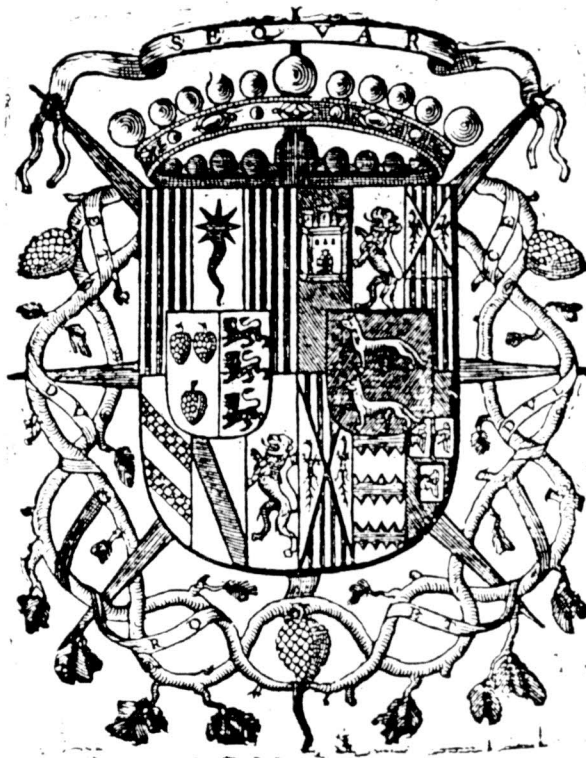
8. *Pítima contra la ociosidad*. Aquest volum conté les composicions poètiques escrites en català: «A la gloriosa sancta Cecília, virgen y mártir» i «Romans a la beatificació del beato fray Luís Beltran⁵», a més d'actes i treballs literaris de l'acadèmia fundada a Saragossa, l'any 1608, per la comtessa de Guimerà i la d'Erill⁶.

Folis 30 i 186 del volum (305x205). Lletra del segle XVII. Signatura: 9396.

Al foli 5, hi ha les signatures de les dues comtesses esmentades. El capítol 26 del reglament de l'acadèmia estableix el següent: «Es condición que, no derogando la ley de que en la academia se hable castellano o latín, se da facultad a que se traygan papeles en catalán, en verso o en prosa, pues que los que en esta academia concurren algunos d'ellos lo son».

HISTORIA DE DAROCA.

CONSELLERES DE BARCELONA

DE LA LIBRERIA MANUSCRITA.
DEL CONDE.
DE GVIMERA MI SEÑOR.

- ¹. Per a la localització dels manuscrits em resultà especialment útil l'obra: DOMÍNGUEZ BORDONA, J.: *Catálogo de los manuscritos catalanes de la Biblioteca Nacional*, Madrid, Patronato de la Biblioteca Nacional, 1931.
- ². Vegeu les notes de les obres números 3 i 7 del catàleg.
- ³. CAPDEVILA, Sanç: *El castell de Guimerà*, Lleida, Diputació, 1990, pàg. 89. També és esmentat com a escriptor a TORRES AMAT, Fèlix: *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes*, Barcelona-Sueca, Curial, 1973, pàg. 484.
- ⁴. Bonaventura Alegre fou un prevere, doctor en ambdós drets, que gaudí d'un benefici a l'església parroquial de Cervera. Morí entre el dia 1 d'octubre de 1622 i el 6 de novembre de 1625 (Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Notarial, Cervera, 91, Lluís II Porta, *Manual*, 1621-1622, f. 275v).
- ⁵. Lluís Beltran o Bertran fou un religiós dominicà, nascut a València, que va ser beatificat l'any 1608.
- ⁶. Encara que no hi ha constància que aquesta obra pertanyés a la biblioteca del comte de Guimerà, l'hem inclòs a causa de les dades relacionades amb els familiars d'aquest noble que conté el volum.